

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Lokal utvecklingsstrategi **Idériket Umeåregionen 2030**

Fotograf:

Ratan, cykling och Mårdseleforsen: Philip Avesand
Drakryggen, Tallbergsbroarna: Kristoffer Petersson
Häljegård: Fredrik Larsson

Sammanfattning

Idériket Umeåregionen 2030 ska genom samverkan och mod skapa innovativa och hållbara lösningar för dagens och kommande generationers landsbygder. Vi ska främja lokalt engagemang samt möjliggöra utvecklingsinsatser som bidrar till vår vision och våra mål.

Idériket Umeåregionen 2030 omfattar landsbygderna i kommunerna Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs. Ett område som av tradition har ett starkt föreningsliv och där mycket av den lokala utvecklingen utgår från ideell sektor.

Leaderområdet Idériket Umeåregionen 2030 arbetar mot fyra mål som ska bidra till att göra områdets landsbygder än mer attraktiva för boende, besökare och näringsliv. Målen ska bidra till att stärka inflytandet från civilsamhället och bidra till att minska områdets negativa påverkan på miljö och klimat. Projekt som beviljas stöd av leaderområdet inryms i fyra insatsområden som ska bidra till att målen uppfylls:

Insatsområde 1 handlar om att utveckla hållbara och attraktiva livsmiljöer genom att skapa lösningar för service och bostäder, utveckla och skapa fler attraktiva besöksmål, restaurera natur- och kulturmiljöer samt skapa nya långsiktiga fritids- och kulturaktiviteter.

Insatsområde 2 handlar om att utveckla näringslivet i landsbygder och därigenom bidra till tillväxt och ökad sysselsättning.

Insatsområde 3 handlar om att utveckla och stärka civilsamhället och idéburen sektor genom att skapa mötesplatser, utveckla nya samarbeten och nätverk, genom inkludering och kompetenshöjande insatser. Detta kan bidra till ett hållbarare engagemang över tid.

Insatsområde 4 handlar om att hantera de hot som klimatförändringarna innebär. Leaderområdet ska medverka till att landsbygderna minskar påverkan på klimatet och att det skapas nya lösningar på miljö- och klimatproblem.

Idériket Umeåregionen 2030 ska bidra till de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030, till EU:s allmänna mål om förbättrad socioekonomisk struktur i landsbygder samt det särskilda målen om främjad sysselsättning och tillväxt, jämställdhet mellan könen, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden. Arbetet förhåller sig till nationella, regionala och kommunlokala strategier för landsbygdsutveckling. Idériket Umeåregionen 2030 ska samverka med andra aktörer för att maximera effekten av samhällets insatser för landsbygdsutveckling.

Summary

Idériket Umeåregionen 2030 will, through collaboration and courage, create innovative and sustainable solutions for today's and tomorrow's rural areas. We will promote local commitment and enable development efforts that contribute to our vision and our goals. Idériket Umeåregionen 2030 comprises the rural areas of the municipalities of Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln and Umeå. An area with a strong tradition of community-based development through civil society and local organisations.

Idériket Umeåregionen 2030 will work to achieve four goals that contributes to making our rural areas even more attractive to residents, visitors and the business community. The goals aim to strengthen the influence of civil society and contribute to reducing the area's negative impact on the environment and climate.

The projects that will run during the Leader period are found in four priority areas:

Priority 1 concerns the development of sustainable and attractive living environments, which can be achieved by creating new solutions for services and housing, by developing and creating more attractive places to visit, by restoring natural and cultural environments and by creating new leisure and long-term cultural activities.

Priority 2 is about developing the business community in rural areas, which thereby contributes to growth and increased employment.

Priority 3 focus on developing and strengthening civil society and the idea-driven sector. Creating meeting places, developing new collaborations and networks, skills-enhancing initiatives and greater inclusion can be ways to strengthen civil society locally.

Priority 4 aims to deal with the threat posed by ongoing climate changes. Idériket Umeåregionen 2030 wants to contribute to reducing the impact of the rural areas on the climate and to create new solutions to environmental and climate issues.

Idériket Umeåregionen 2030 will contribute to the global sustainability goals of Agenda 2030, to the EU's goals of improving socio-economic structures and to promote employment and growth, gender equality, social participation and local development in rural areas. National, regional and local strategies for rural development will also be taken into account in our work.

Idériket Umeåregionen 2030 will collaborate with other actors and stakeholders to maximize the effect of society's efforts for rural development.

Innehåll

Sammanfattning	2
Summary	3
1 Landsbygdsutveckling genom Leader.....	5
2 Strategins framtagning	5
3 Utvecklingsområdet	9
3.1 Tabell med statistik	9
3.2 Områdesbeskrivning	9
3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter.....	16
4 Mål, insatsområden och indikatorer	20
4.1 Vision	21
4.2 Mål	21
4.3 Insatsområden	26
4.4 Indikatorer och målvärden	33
EU:s resultatindikatorer	36
Nationella indikatorer.....	37
Lokala indikatorer	40
5 Genomförande.....	43
5.1 Kommunikation	43
5.2 Urvalsprocess.....	44
5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer	44
5.4 Effekter.....	47
5.5 Hur främjar strategin innovation?	49
5.6 Övergripande principer	50
6 Organisation	52
6.1 Partnerskapet och föreningen	52
6.2 Föreningens styrelse.....	53
6.3 Drift – den operativa verksamheten	54
7 Uppföljning och utvärdering	56
8 Källförteckning	58
9 Bilageförteckning.....	59

1 Landsbygdsutveckling genom Leader

Denna strategi bidrar till utveckling av den lokala landsbygden genom leadermetoden. Lokalsamhället har varit delaktiga i framtagandet och strategin genomförs i samverkan mellan privata, ideella och offentliga aktörer. Leader är ett verktyg för landsbygdsutveckling inom EU och Sverige, därmed bidrar strategin även till den regionala och nationella landsbygdsutvecklingen.

Strategin utgår ifrån det lokala perspektivet där analys av områdets utvecklingsbehov och möjligheter samt samordning med andra handlingsplaner och utvecklingsstrategier i området ligger till grund för strategins mål och insatsområden. Eftersom Leader finansieras av stöd från EU genom europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling är målen i strategin också utformade att rymmas inom målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Urvalskriterier och processer för projekturval är utformade att stödja strategins mål och insatsområden. På så sätt bidrar alla projekt som prioriteras genom denna strategi både till den lokala utvecklingen av området och till målen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

2 Strategins framtagning

Deltagande och representation

I vårt område finns många intressenter när det kommer till landsbygdsutveckling. När framtagandet av denna lokala utvecklingsstrategi påbörjades fanns redan ett upparbetat intresse och material som utgjort viktiga grunder i arbetet. De sex kommunerna Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindel och Vännäs ingår i det tänkta leaderområdet Idériket Umeåregionen 2030. Dessa, samt Umeåregionens organisation och grupperingar för samverkan, har utgjort viktiga delar av förankringen gentemot det offentliga. Umeåregionrådet med ordföranden och vice ordföranden i kommunstyrelserna från samtliga kommuner samt kommunchefer har burit in frågorna i sina respektive organisationer.

Föreningen URnära med omfattande erfarenheter från tidigare programperioder har varit en aktiv del i strategiarbetet. Föreningen har ingått i en samverkansgrupp med tjänstepersoner från kommunerna och löpande förankrat samt kommit med inspel från sina nätverk.

Samverkansgruppen har arbetat för att säkerställa en bred förankring hos offentlig, privat och ideell sektor samt utgjort praktiskt stöd för skrivargruppen. Representanter från näringsliv, föreningsliv samt universitet har som en del av partnerskapet hjälpt till att arbeta fram vision, mål och insatsområden.

Med denna grundstruktur har ett antal SWOT-analyser samt en trendspaning genomförts. Totalt har 263 personer på olika sätt engagerats genom dialoger och digitala enkäter. Alla dialogträffar har inletts med en presentation av leader och leadermetoden och när en underrepresentation av ungdomar identifierades sattes särskilda insatser in.

Samtliga dialogdeltagare har bjudits in att lämna synpunkter under remissförfarandet och en särskild remisskonferens anordnades för partnerskapets aktörer. Även allmänheten har haft möjlighet att tycka till om strategiförslaget via www.ideriket2030.se samt kommunernas websidor.

Strategins samordning gentemot andra planer

Umeåregionens kommuner har under åren 2019–2021 arbetat fram en landsbygdsutvecklingsstrategi. Strategin visar inom vilka områden som kommunerna har störst nytta av att genomföra gemensamma insatser för att utveckla landsbygderna i linje med Umeåregionens vision *”världens bästa livsmiljö för 300 000 invånare år 2050”*. Strategin bygger på medborgardialoger och lokala samtal i de enskilda kommunerna och har samordnats gentemot planer och program på såväl lokal, regional och nationell nivå.

Umeåregionens landsbygdsutvecklingsstrategi har utgjort en av många viktiga utgångspunkter för arbetet med Idériket Umeåregionen 2030:s lokala utvecklingsstrategi. De styrkor, svagheter, hot och möjligheter som Umeåregionens landsbygdsstrategi identifierat är i princip identiska med resultatet från den SWOT-analys som ligger till grund för denna lokala utvecklingsstrategi. De två separata strategiprocesserna har sett olika ut, deltagarna har skiljt sig åt och metoderna för framtagandet har varit olika, men trots detta har de två processerna gett ett mycket samstämmigt resultat. Dessa kan därför ses som två direkt ömsesidigt stärkande strategier. Vidare har Umeåregionens destinationsbolag Visit Umeå genomfört SWOT-dialoger ur ett besöksnäringssperspektiv, som även de ligger i linje med denna lokala utvecklingsstrategi.

Erfarenheter och kunskaper från leaderområden i vår närhet och från tidigare programperioder har tagits tillvara. Det har skett genom nära samverkan och dialog med föreningen Urnära (tidigare Leader Urnära), Fiskeområde Vindelälven samt Leader Lappland, Skellefteå Älvdal, Leader Höga Kusten, Leader Mittland och leaderföreningar i Norrbotten.

En annan viktig utgångspunkt är Region Västerbottens utvecklingsstrategi. Den genomsyras av tre övergripande perspektiv som fokuserar på en sammanhållen region, jämlik och jämställd inkludering och omställningen till ett cirkulärt samhälle med beredskap för klimat- och miljöförändringar. Vidare

lyfts återkommande styrkan med länets universitet och forskningsnära verksamheter och vikten av samverkan. Dessa inriktningar tar vi fasta på genom de mål- och insatsområden som arbetats fram inom denna lokala utvecklingsstrategi och genom leadermetoden vars principer bygger på just platsbaserad samverkan, lokala nätverk, och integrerade insatser. Vidare bidrar våra mål- och insatsområden till främjandet av den regionala utvecklingsstrategins sex prioriterade fokusområden, där fyra av dessa kan ses som särskilt utmärkande:

- *Hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i*
- *Platsbaserad hållbar näringslivsutveckling*
- *En region rik på kompetenser*
- *En nytänkande och smart region*

Andra riktmärken är den regionala innovationsstrategin som syftar till att stärka innovationsförmågan och konkurrenskraften i länet, skapa fler arbetstillfällen och bidra till att lösa stora samhällsutmaningar.

Våra mål- och insatsområden bidrar till flertalet andra regionala strategier, exempelvis besöksnäringstrategin med visionen om att tillsammans från kust till fjäll skapa en hållbar och attraktiv destination med natur och kultur i fokus. På samma sätt tar den regionala livsmedelsstrategin fasta på möjligheterna kring lokal livsmedelsproduktion och det ökade intresset för lokala produkter och tjänster, något som speglas i vår SWOT-analys och våra mål- och insatsområden. Där den regionala livsmedelsstrategin lyfter kunskapsbyggnad kompletterar vår utvecklingsstrategi med samverkan och agerande kring dessa frågor.

Samtliga regionala strategier har bäring på nationell nivå, exempelvis Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030, En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder och den nationella livsmedelsstrategin. Vår lokala utvecklingsstrategi utgår även från de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030.

Fotograf: Philip Avesand

3 Utvecklingsområdet

3.1 Tabell med statistik

Ämnesområde	Variabel	Värde	
Områdets storlek	Antal invånare	70 904	
	Storlek i km ²	10 635,16	
	Invånare per km ²	7	
Befolkningsstruktur	Andel av befolkningen som är utrikes född	8%	
	Andel av befolkningen i intervallerna (%):	Kvinnor	Män
	0–15 år	10%	11%
	16–24 år	4%	5%
	25–44 år	12%	12%
	45–64 år	12%	13%
	65-år	11%	11%

3.2 Områdesbeskrivning

Idériket Umeåregionen 2030 omfattar kommunerna Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindelns och Vännäs. Leaderområdet motsvarar kommunernas geografiska gränser där cirka 160 000 invånare bor och verkar. Området är geografiskt lika stort som hela Skåne. I leader-sammanhang klassas samtliga dessa kommuner, med undantag för Umeå stad, som landsbygd. Det innebär att endast Umeå tätort inte ingår i leaderområdet. Med dessa landsbygdsavgränsningar är det cirka 71 000 invånare som bor och verkar i Idériket Umeåregionen 2030.

Leaderområdet utgör den södra och kustnära delen av Västerbotten och angränsar till tre andra leaderområden: Leader Skellefteå Älvdal, Leader Lappland och Leader Höga Kusten. Under programperioden 2014–2020 har även Fiskeområde Vindelälven utgjort leaderområde där bland andra Umeå, Vännäs och Vindelns kommuner ingått.

Kommunerna inom det tänkta leaderområdet ingår i Umeåregionen, vilket är namnet på det funktionella samarbete som skett mellan kommunerna sedan 1993. Sedan 2013 ingår även Örnsköldsvik kommun i detta samarbete. Örnsköldsvik kommun tillhör leaderområdet Höga Kusten och ingår inte i det tänkta Idériket Umeåregionen 2030.

Kontrastrika livsmiljöer

Som en del av Västerbotten utgör Idériket Umeåregionen 2030 ett kontrastrikt område med den unika bredden av både storstadspuls och tätortsnära, livskraftiga och även glesbefolkade landsbygder. Livsmiljöerna är många: här bor människor längst med kusten, i älvslandskapen, nära skogar, sjöar, berg och slätter, men även i stadsmiljöer, större tätorter och byar. Strax utanför kusten finns bebodda ögrupper där Holmön utgör länets enda skärgårdssamhälle med befolkning året runt. Tillsammans ingår dessa platser i ett område med livsvillkor som toppar europeiska mätningar.¹

Västerbotten ingår i det större geografiska området Sápmi. Länet utgör renbetesområden för sju samebyar och både Umeå och Vindelns kommuner ingår i förvaltningsområdet för samiska språken. Det innebär att kommunerna har ett särskilt ansvar att skydda och främja samisk kultur och de samiska språken. Det handlar exempelvis om att erbjuda myndighetskontakter och offentlig service som förskola och äldreomsorg på samiska, men också att samer ges inflytande och samråd. Umeå kommun ingår även i förvaltningsområden för finska och meänkieli.²

Fotograf: Philip Avesand

---

¹ European Social Progress Index mäter livsvillkor utifrån möjligheter till ett gott liv och vid 2019 och 2020 års mätningar fick Övre Norrland (Norrbotten och Västerbotten) det högsta snittet i hela EU.

² [Förvaltningsområden - Minoritet.se](https://www.forsvaltningsomraden.se/)

Tätortsnära landsbygder

Närheten till Umeå och därmed stadens utbud vad gäller service, arbetstillfällen, kultur samt viktiga institutioner som universiteten och universitetssjukhuset är en styrka för hela området. Det skapar förutsättningar för attraktiva och livskraftiga samhällen, i tätort såväl som landsbygd. Umeå är en av Sveriges snabbast växande städer och tillväxten sker framför allt genom inflyttningar från andra län. Den växande staden skapar stor efterfrågan på de värden som omgivande landsbygder erbjuder: stora boendeytor, närhet till naturen, lugn, trygghet och gemenskap.

Bebyggelsestrukturen utanför tätorterna inom området består till stor del av fristående enfamiljshus. Det finns ett behov av mer diversifierade boendeformer och den nyproduktion som sker är oftast enstaka avstyckningar för självbyggare och omvandling från fritidshus till permanentboende. Det sistnämnda är en vanlig utveckling längs med kuststräckan.

I Idériket Umeåregionen 2030 finns närmare 11 000 fritidshus, vilket innebär att flera delar av området lockar stadiga och kontinuerliga strömmar av deltidsboende som bidrar till den lokala ekonomin.³

Fotograf: Fredrik Larsson

---

³ [Antal fritidshus ägda av fysiska personer eller dödsbon efter region. År 1998 - 2020. PxWeb \(scb.se\)](#)

Värdefulla natur- och kulturmiljöer

Vårt område har ett varierande landskap med allt från sammanhängande jordbruksbygder, vidsträckta skogsområden till fjällnära natur. Området är starkt präglad av den långa kustlinjen där åtta större älvar och åar har sitt utlopp. Flera av älvarna är av riksintresse för friluftslivet.

Inom området forsar även Vindelälven: nationalälven som är en av Sveriges fyra oreglerade älvar och som färdas i mer än 50 mil från fjäll till kust innan den sammansluter med Umeälven i Vännäsby. Vindelälven sträcker sig som en livsnerv genom Västerbotten och är en viktig transportled för rennäringen. Dess unika natur- och kulturvärden är anledningen till att UNESCO utsett Vindelälvsdalen från fjäll till kust till ett biosfärområde. En utmärkelse där området lyfts fram som ett modellområde för att förverkliga de globala hållbarhetsmålen. Biosfärområdet Vindelälven-Juhtttáahkka utgör en viktig plattform och samverkansarena inom hållbar utveckling för länets leaderområden och andra utvecklingsaktörer.

Fotograf: Philip Avesand

Arbetsmarknad och näringsliv

Umeåregionen är en attraktiv arbetsmarknadsregion där invånare och företag rör sig över kommungränserna för inkomst, utveckling, arbete, studier, fritid och boende.

Umeåregionen är en stark industriregion med världsledande industrier inom flera sektorer med hög grad av automation. Antalet sysselsatta inom tillverkningsindustrin har under en period minskat genom automation, men ökar nu sedan några år. Ökningen beror på större fokus och efterfrågan på

bland annat skogs- och jordbruksmaskiner, tunga fordon samt medicinsk utrustning. Efterfrågan i kombination med fokus på produktutveckling mot en grön omställning och nästa steg av artificiell intelligens gör att industrinära tjänster och tillämpad forskning utvecklas och ökar.

Många näringar i Umeåregionen är mindre i termer av ekonomiskt förädlingsvärde, men har samtidigt en central roll för att skapa en mer diversifierad arbetsmarknad och som katalysator för innovation och nytänkande. Digitala tjänstenäringar och IT-sektorn är stark. De kulturella och kreativa näringarna är av stor betydelse för området och här finns företag inom musik, teater samt en bredd inom design.

Areella näringar

Jordbruks- och livsmedelsindustrin i Umeåregionen har stor potential och betydelsen av dessa näringar intensifieras genom en ökad efterfrågan på lokalproducerat samt ett ökat nationellt och regionalt fokus på självförsörjning som krisberedskap.

Fotograf: Therese Burström

Det samiska näringslivet är av betydelse för området. Idag är samer verksamma inom de flesta landsbygdsnäringar och inte sällan genom kombinationsnäringar inom matproduktion, turism, tolktjänster eller musik- och mediaproduktion. Renskötseln är fortfarande central i det samiska samhället, samtidigt som näringen är starkt beroende av naturen och påverkas hårt av klimatförändringar.⁴

---

⁴ www.sametinget.se

Besöksnäring

Besöksnäringen är en viktig basnäring och miljardindustri med stark tillväxt i hela länet. Med sin platsbundenhet stärks lokalt näringsliv, service och attraktivitet.⁵ Branschen är bred och omfattar allt från besöksmål, konferenser, restauranger och event.

Umeåregionen lockar både en nationell och internationell marknad och antalet gästnätter har ökat stort från 600 000 år 2014 till 830 000 år 2019. Besöksnäringen bidrar även till en mer varierad arbetsmarknad som balanserar och kompletterar områdets traditionella basnäringar. Coronapandemin har varit ett hårt slag mot besöksnäringen i Umeåregionen, som både tappat i omsättning och årssysselsatta. Samtidigt finns här ljusglimtar i form av ett ökat allmänt intresse att lära känna sina närområden, med begrepp som "hemester" och "staycation" i spetsen.

Fotograf: Bea Holmberg

Utbildning

Den starka akademiska sektorn är en av områdets viktigaste styrkor. Här finns tre universitet: Umeå universitet, Sveriges Lantbruksuniversitet samt Luleå tekniska universitet via Norrlandsnavet. Vid Umeå universitet finns institutionerna Konsthögskolan, Designhögskolan, Arkitektshögskolan och Handelshögskolan. Ett flertal yrkesutbildningar, vuxenutbildningar och gymnasium finns i området, inte minst Forslundagymnasiet (Umeå) och

---

⁵ Region Västerbotten Turism

Liljaskolan (Vännäs) har viktiga roller för kompetensförsörjning inom de gröna näringarna i hela norra Sverige.

Kultur, fritid och föreningsverksamhet

Umeåregionen är känt för sitt stora kulturutbud, vilket manifesterades när Umeå utsågs till Europas kulturhuvudstad år 2014 och aktiviteter samordnades och genomfördes i hela regionen. Samarbeten mellan kommunerna, föreningar, akademi och företag pågår även idag för att stärka och utveckla de kulturella och kreativa näringarna. Inom regionen finns samiska kulturbärare och samiska organisationer som bidrar till ett rikare kulturliv, exempelvis genom anordnandet av Ubmejen biejviej – samiska veckan.

Den ideella sektorn bidrar starkt till ett rikare kultur- och fritidsliv som stärker tillväxten och attraktionskraften i våra landsbygder. Det lokala engagemanget spänner ofta över flera frågor och många föreningar står för praktiska frågor som underhåll av fritidsanläggningar, vägar och belysning. I Umeåregionens landsbygder finns cirka 90 bygdegårdar och hundratals föreningar i form av lokala utvecklingsgrupper, byaföreningar, idrottsklubbar, samfälligheter, väg- och vattenföreningar, jakt- och fiskevårdsföreningar och församlingar. Hembygdsrörelsen med ett tiotal lokalföreningar jobbar med att tillvarata och tillgängliggöra Umeåregionens kulturmiljöer och lokalhistoria samt värna om det västerbottniska kulturarvet.

Fotograf: Philip Avesand

Alla dessa verksamheter genererar stora sociala värden och service som stärker både den enskilde såväl som lokalsamhället. Inom den ideella sektorn finns dessutom ett etablerat samarbete över bya- och kommungränser sedan lång tid tillbaka.

3.3 Behov och utvecklingsmöjligheter

Här beskrivs Idériket Umeåregionen 2030:s behov- och utvecklingsmöjligheter där en summering av styrkor, svagheter, hot och möjligheter har vägts av mot varandra. Beskrivningen bygger på den SWOT-analys, trendspaning och omvärldsanalys som sammanställs utifrån digitala dialoger, enkäter och remisser som hållits med över 260 personer från ideell, privat och offentlig sektor. Vidare har andra strategier och planer analyserats och vägts in i beskrivningen.

Stadsnära landsbygd i en digital värld

Det blir allt tydligare att fler kan tänka sig att flytta till våra landsbygder. Många väljer i första hand att bo tätortsnära för att minska pendlingsresorna, vilket SWOT-analysen identifierat som en möjlighet för vårt område. Coronapandemin (åren 2020–2021) har på många sätt varit en utmaning men också en "game changer". De trender som vi tidigare sett kopplat till att människor i allt högre utsträckning prioriterar livsmiljö möjliggörs och intensifieras i och med att arbete på distans plötsligt uppmuntras och blir en möjlighet för många.

Närheten till universiteten inom vårt område är också en styrka. Detta, i kombination med att bredbandsutbyggnaden är relativt god i Västerbotten, skapar förutsättningar för lokalsamhällen att utveckla kreativa lösningar på lokala utmaningar. Här finns stora möjligheter vad gäller satsningar på strategier för Smarta landsbygder. Konceptet syftar till att bygder utgår från platsens unika styrkor, möjligheter och invånarnas kunskap och engagemang för att bidra till en hållbar utveckling i området. Det handlar om att utveckla och förverkliga strategier med utgångspunkt i ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet, ofta genom innovation och med hjälp av digital teknik. Det kan exempelvis vara att använda lokala tillgångar på ett smartare och mer resurseffektivt sätt. Arbetet kan både utgå från nya eller redan befintliga initiativ och finansieras oftast av offentliga aktörer, privata aktörer eller både och. Smarta landsbygder gynnas av samarbete och nätverkande med andra platser - såväl i landsbygd som stad.⁶ Även EU:s handlingsplan uttrycker att *"traditionella och nya nätverk och tjänster (kan) förbättras med hjälp av digital telekommunikationsteknik, innovationer och bättre kunskapsanvändning"*.

---

⁶ Landsbygdsnätverket 2021

Det hållbara lokala och det nya näringslivet

Det lokala näringslivet bidrar starkt till utvecklingen av en plats genom lokala arbetsplatser, ett minskat transportbehov och förutsättningar för nya etableringar och service till gagn för boende och besökare. Det lokala entreprenörskapet och framväxten av hållbara lokala idéer bidrar även till att upprätthålla såväl offentlig som kommersiell service i de mer glest befolkade delarna av Sverige.

Vår SWOT-analys lyfter möjligheterna med socialt entreprenörskap. Sociala entreprenörer är personer som förbättrar samhället genom innovativa och hållbara lösningar på samhällsutmaningar. Samhällsnyttan, exempelvis en levande landsbygd, är den främsta drivkraften och vinsten återinvesteras i samma syfte. Till skillnad från vanliga företag skapas arbetstillfällen inom socialt entreprenörskap oftast genom nätverk snarare än anställningar, något som visat sig driva fram mer hållbara företag.⁷ Nya former av företagande i kombination med en fortsatt digitalisering ökar möjligheterna att framgångsrikt starta och driva växande företag i landsbygd.

Allt fler vill också göra just det – satsa på landsbygder. För att det ska vara möjligt behöver finansieringsmöjligheter finnas på plats. För landsbygdsbaserade företag och entreprenöriella föreningar i vårt område är kapitalförsörjningen en utmaning, vilket bromsar upp möjligheter till utveckling. Bankernas ovilja att investera i landsbygd lyfts fram som ett överhängande hot i SWOT-analysen. Nya modeller för finansiering behöver därför utvecklas, där alternativa finansieringslösningar kan vara ett sätt att överbygga och komplettera annan finansiering.

I SWOT-analysen synliggörs även möjligheten att konsumenter ser det hållbara som värdefullt. Här ligger landsbygder helt rätt i tiden. Varumärken som lyfter en geografisk plats bidrar till att stärka lokalsamhället och ger positiva synergieffekter på näringsliv, besöksnäring och invånarnas känsla av gemenskap. Varumärken som lyfter en plats förknippas med mervärden som att bidra till en levande landsbygd och att stötta småskaliga aktörer och lokala hantverkare, vilket efterfrågas av konsumenter. Plötsligt blir det lilla, lokala besöksmålet intressant för en större publik. Lokal mat med reko-ringar och en berättelse kring varje jordgubbe eller smörklick skapar en upplevelse som såväl turister som befolkning är beredda att betala för. Även den starka trenden kring hållbarhet spelar in i detta.

Kulturella och kreativa näringar är på kraftig uppgång i Europa. I vårt område finns tydliga ställningstaganden och en utvecklad infrastruktur för att stötta framväxten inom sektorn, som är central för att utveckla attraktiva livsmiljöer

---

⁷ Rapporten *Rebuilding Europe*, 2021.

och välmående i både stad och landsbygd. Närheten till Designhögskolan, Konsthögskolan, Arkitektshögskolan, inkubatorer, innovativa företag och en lång tradition inom sektorn är en stor styrka för Idériket Umeåregionen 2030.

I vår trendspaning och arbetet med SWOT är det tydligt att klimatförändringarna ses som ett övergripande hot. För att komma till rätta med dessa behöver vi ställa om på flera nivåer, vilket kommer påverka oss alla. Det handlar både om hur vi använder resurser, hur vi investerar och hur vi behöver gå mot fler cirkulära lösningar. Genom detta blir det tydligt att Idériket Umeåregionen 2030 måste vara en positiv kraft i omställningsarbetet och att framtida projekt inom leaderområdet behöver bidra till en minskad klimatpåverkan och nya lösningar.

Förutsättningar för tillväxt, attraktivitet och inflyttning

Valet av plats att bo på beror alltmer på upplevd livskvalité. Livskvalité är samtidigt ett komplicerat begrepp som kan ses ur olika perspektiv. I SOU (2015: 56) *Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet* listas tio komponenter som definition på livskvalité: hälsa, kunskap och färdigheter, sysselsättning, ekonomiska resurser, politiska resurser och medborgerliga rättigheter, sociala relationer, säkerhet till liv och egendom, bostad, tidsutrymme samt livsmiljö.⁸ I SWOT-dialogerna diskuterades livskvalité utifrån aspekter som service, fritid och arbete, men också utifrån områdets styrkor: den fantastiska livsmiljön, tryggheten, närheten och sociala relationer samt tidsutrymme. Begreppet "livsmiljö" syftade i detta fall framför allt på närheten till naturen och möjligheterna till friluftsliv, vilket framhölls som något av det bästa med att bo i vårt område. Detta gällde samtliga åldersgrupper och inte minst bland unga.

I ungdomsenkäten beskrev en ungdom att det bästa med platsen där de bor är "att det är lugnt och att naturen är så fin och orörd", vilket tydligt exemplifierar den aspekt som så många valt att lyfta fram: att landsbygder och dess trygghet gör livet enkelt och ger mer tid för familj och sociala relationer. Med sociala relationer framhölls särskilt den gemenskap som finns i lokalsamhällena. "Alla känner alla och är trevliga" beskrev en ungdom, vilket visar att detta är något som värdesätts och uppskattas i alla åldrar.

SWOT-analysen lyfter människorna i vårt område som både en styrka och en möjlighet. Civilsamhället och ideell sektor är avgörande för utvecklingen av våra landsbygder. Vi har ett starkt föreningsliv och en idrottsrörelse med stort engagemang som spänner över flera frågor. Härifrån föds innovativa lösningar när den offentliga servicen inte räcker till, engagemanget som räddar livsmedelsbutiker från konkurs samt vardagens ljusglimtar i form av

---

⁸ [Får vi det bättre? Om mått på livskvalitet - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/491096/1-1)

föreningsverksamhet, mötesplatser och aktiviteter som skapar socialt kapital och gemenskap i samhället.

Ekonomiska resurser diskuterades också utifrån att det ofta är billigare att bo på landsbygder än inne i staden. Samtidigt lyftes svårigheterna med att beviljas lån för bostadsinvesteringar och dålig rotation på bostadsmarknaden. Infrastruktur och transport ses också som viktiga förutsättningar för att bo och verka i landsbygder, men där bristen på kapital minskar investeringsvilja och skapar svårigheter för utveckling. Dåliga vägar och brist på kollektiva förbindelser skapar utmaningar för boende i delar av våra landsbygder. Grundläggande kommersiell service i form av dagligvaror, drivmedel, betaltjänster, post och paketutlämning samt apotek är av stor betydelse för att vardagslivet ska fungera men i delar av vårt område saknas detta. Den bristande servicen lyftes därför också fram som en svaghet.

Samtidigt lyfts återkommande närheten till staden och de olika möjligheter som universiteten innebär för området i form av dynamik, ung befolkning och ny kunskap som en väldig styrka. I den omvärldsanalys som genomförts konstateras såväl trenden med personer som flyttar från städer samt de ökade priserna på såväl skog som landsbygdsfastigheter, vilket kan påverka svagheter kopplat till infrastruktur och service i en positiv riktning.

Fotograf: Fredrik Larsson

4 Mål, insatsområden och indikatorer

Visionen	Genom samverkan och mod skapar vi innovativa och hållbara lösningar för dagens och kommande generationers landsbygder					
Målområden	1. Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer					
	2. Stärka och utveckla ett innovativt näringsliv					
	3. Stärka och utveckla civilsamhället och idéburen sektor					
	4. Stödja och främja hållbar omställning och cirkularitet					
Insatsområden	1. Hållbara och attraktiva livsmiljöer					
	2. Hållbar och innovativ näringslivsutveckling					
	3. Hållbart civilsamhälle och idéburen sektor					
	4. Nyttänkande och hållbara landsbygder					
Indikatorer	Nya besöksmål	Restaurerade /utvecklade besöksmål	Restaurerade natur och kulturmiljöer	Nya fritids- och kulturaktiviteter	Nya bostadslösningar	Nya servicelösningar
	Utveckla ekonomin på landsbygd	Tillväxt och sysselsättning	Nya företag	Nya tjänster	Nya produkter	
	Nya mötesplatser	Projekt som drivs av unga	Utbildnings- tillfällen	Nya samarbeten och nätverk		
	Insatser för minskad klimatpåverkan	Smart ekonomisk omställning	Nya lösningar på klimat/miljöproblem	Miljö/klimatrelaterade prestationer genom investeringar		

4.1 Vision

Bildtext vision: Genom samverkan och mod skapar vi innovativa och hållbara lösningar för dagens och kommande generationers landsbygder.

4.2 Mål

1. Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer

2. Stärka och utveckla ett innovativt näringsliv

3. Stärka och utveckla civilsamhället och idéburen sektor

4. Stödja och främja hållbar omställning och cirkularitet

Mål 1: Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer

Med detta mål vill vi möjliggöra för att de mervärden som våra natur- och kulturmiljöer skapar tillvaratas och tillgängliggörs för fler, såväl boende som besökare. Särskilt kust- och älvlandskapen lyfts som styrkor och vår tätortsnära natur skapar möjligheter för utvecklad naturturism. Detta mål möjliggör även för lokalt förankrade lösningar som kan bidra till nya servicemöjligheter och förbättrade kommunikationer, områden som är viktiga för en attraktiv livsmiljö.

Närheten till staden och en ökad digitalisering gör att allt fler ser möjligheten att bo i landsbygd. SWOT:en lyfter detta som en möjlighet som på sikt kan minska hotet som demografin utgör i form av en åldrande befolkning. Att skapa en attraktiv plats för alla målgrupper är samtidigt en utmaning och detta mål kräver att perspektiv som inkludering, lärande, mångfald och jämställdhet är aktiva delar av processen. Vinsterna av att förverkliga målet är dock många: med samhällen som erbjuder högre livskvalitet och social tillvaro för allt fler.

Genom att satsa på attraktiva livsmiljöer, förbättrad service och hållbar tillväxt bidrar mål 1 till EU:s allmänna mål om förbättrad socioekonomisk struktur i landsbygder samt det särskilda målet om främjad sysselsättning och tillväxt. Mål 1 bidrar även till den regionala besöksnäringstrategin samt Umeåregionens landsbygdsutvecklingsstrategi, specifikt fokusområdena Bygga och Bo, Besöksnäring samt Attraktivitet och attityder.

Genom att arbeta mot mål 1 bidrar vi till följande delar i Region Västerbottens utvecklingsstrategi:

- Mål: En levande plats 2030
- Inriktningar: En sammanhållen plats, Jämlik och jämställd inkludering
- Långsiktiga prioriteringar: En region med hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i

Genom att arbeta mot mål 1 bidrar vi till följande av de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030:

Mål 2: Stärka och utveckla ett innovativt näringsliv

Genom att stärka entreprenörskap och bygga vidare på den mänskliga, kreativa och innovativa kraft som finns i vårt område vill vi möjliggöra för satsningar där ideell, privat och offentlig sektor samverkar för att driva fram nya idéer och lösningar som tillvaratar områdets styrkor och gynnar en hållbar näringslivsutveckling.

Vår SWOT visar möjligheter i att intresset för närproducerat ökar. Med detta mål vill vi skapa förutsättningar för fler lokala produkter och tjänster som stärker lokalsamhället och bidrar till ökad hållbarhet. Här ligger satsningar på platsburna kreatörer väldigt nära. Dessa är en viktig del av det nya näringslivet, där kulturella och kreativa näringar och socialt entreprenörskap ingår.

Mål 2 bidrar till EU:s jordbruksfonds allmänna mål om förbättrad socioekonomisk struktur i landsbygder, samt det särskilda målet om främjad sysselsättning, tillväxt, jämställdhet mellan könen, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk. Mål 2 ligger även i linje med den regionala livsmedelsstrategin, den regionala innovationsstrategin samt Umeåregionens gemensamma landsbygdsstrategi med bäring på fokusområdet Lokalt näringsliv.

Genom att arbeta mot mål 2 bidrar vi till följande delar i Region Västerbottens utvecklingsstrategi:

- Mål: En levande plats 2030, En cirkulär plats 2030
- Inriktningar: En sammanhållen plats, Föregångare i omställning
- Långsiktiga prioriteringar: En region med platsbaserad hållbar näringslivsutveckling, En region rik på kompetenser, En nytänkande och smart region

Genom att arbeta mot mål 2 bidrar vi till följande av de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030:

Mål 3: Stärka och utveckla civilsamhälle och idéburen sektor

I vårt område finns ett starkt utvecklat föreningsliv, aktiva studieförbund som bidrar med värdefull folkbildning och en engagerad idrottsrörelse. Engagerade människor i vårt område är både en styrka och möjlighet. Vår SWOT lyfter att ideella krafter oroar sig för generationsväxlingen när återväxten i form av ungdomar och nya engagerade upplevs för svag. I vår dialog med ungdomar blir det tydligt att det finns ett stort intresse av att engagera sig inom denna målgrupp. Dom lyfter fram önskemål om fler aktiviteter och samlingsplatser, samt en vilja att engagera sig i samhällets utveckling och i inkluderings- och HBTQ-frågor.⁹

Med detta mål vill vi möta upp och ta tillvara engagemanget i föreningslivet samt främja den sociala hållbarheten genom att skapa rum för ännu fler aktiva. Genom mångfald och inkludering kan civilsamhället och våra landsbygder stärkas. Idériket Umeåregionen 2030 behöver därför skapa goda förutsättningar för aktörer inom ideell sektor att söka och bedriva leaderprojekt.

Mål 3 bidrar till EU:s särskilda mål om främjad sysselsättning, tillväxt, jämställdhet mellan könen, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden. I Umeåregionens gemensamma landsbygdsstrategi lyfts detta område under avsnitten Kultur och fritid samt Attraktivitet och Lokalt ledd utveckling.

Genom att arbeta mot mål 3 bidrar vi till följande delar i Region Västerbottens utvecklingsstrategi:

- Mål: En levande plats 2030
- Inriktningar: En sammanhållen plats, Jämlik och jämställd inkludering
- Långsiktiga prioriteringar: En region med hållbara livsmiljöer att bo, verka och leva i, En nytänkande och smart region, En region rik på kompetenser

Genom att arbeta mot mål 3 bidrar vi till följande av de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030:

⁹ Bygger på Idériket Umeåregionens digitala ungdomsenkät som 87 personer under 25 besvarat

Mål 4: Stödja och främja hållbar omställning och cirkularitet

Klimatförändringarna är ett allvarligt hot mot landsbygdernas utvecklingsmöjligheter. Extremväder, varma vintrar och andra klimateffekter kan påverka besöksnäringen, renskötseln, jordbruken och livsvillkoren i vårt område än mer. Därför vill vi med detta mål bidra till minskad klimatpåverkan och utvecklandet av klimatanpassade lösningar. Vi vill att föreningar, företagare och organisationer satsar på att bli mer socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbara. Här krävs mer än nya idéer och innovationer: det krävs en omställning av de sätt vi har gjort saker på tidigare. Det kan handla om att utforma nya transportlösningar, tillverkningsmetoder och energilösningar. Det kan också vara byar som i samverkan tar fram så kallade smarta landsbygdsstrategier för att utveckla kreativa lösningar på lokala utmaningar.

Med mål 4 tar vi fasta på begrepp som kunskapsbyggande, innovation och omställning som är centrala i de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030. Vi stärker även regionala innovationsstrategin samt regionala utvecklingsstrategins inriktning om Västerbotten som en föregångare i omställningen till ett cirkulärt samhälle. Mål 4 bidrar även till EU:s övergripande mål om att främja innovation och digitalisering i landsbygdsområden, samt Umeåregionens landsbygdsstrategi via fokusområdena Lokalt näringsliv, Infrastruktur och Lokalt ledd utveckling.

Genom att arbeta mot mål 4 bidrar vi till följande delar i Region Västerbottens utvecklingsstrategi:

- Mål: En levande plats 2030, En cirkulär plats
- Inriktningar: En sammanhållen plats, Föregångare i omställning
- Långsiktiga prioriteringar: En nytänkande och smart region, En nära tillgänglig region, En region rik på kompetenser

Genom att arbeta mot mål 4 bidrar vi till följande av de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030:

4.3 Insatsområden

1. Hållbara och attraktiva livsmiljöer

2. Hållbar och innovativ näringslivsutveckling

3. Hållbart civillsamhälle och idéburen sektor

4. Nytänkande och hållbara landsbygder

Insatsområde 1:

Hållbara och attraktiva livsmiljöer

- Bidra till nya besöksmål
- Bidra till restaurerade eller utvecklade besöksmål
- Bidra till att restaurera natur- och kulturmiljöer
- Bidra till nya fritids- och kulturaktiviteter
- Bidra till nya bostadslösningar
- Bidra till nya servicelösningar

Hållbar besöksnäring och fritid

Detta insatsområde välkomnar projekt som vill utveckla och möjliggöra rekreativsmöjligheter för allt fler på ett hållbart sätt. Det kan vara att främja och tillgängliggöra värdefulla natur- och kulturmiljöer eller skapa besöksmål. Även inom jakt och fiske finns stor utvecklingspotential. Förhoppningen är att långsiktiga fritids- och kulturaktiviteter skapas i våra byar och görs tillgängliga för flera målgrupper. Aktiviteter riktade mot unga och där unga själva involveras i projekten är särskilt önskvärt.

Bostäder och service

Fler och nya bostadslösningar måste till för att boendemiljöerna i landsbygder ska bli tillgängliga för fler. Nya finansieringslösningar kan också vara ett sätt att överbygga problematiken med bankers ovilja att investera i landsbygd. Inom detta insatsområde ser vi gärna samverkansprojekt som syftar till att hitta lösningar för att fler ska kunna bosätta sig i våra landsbygder.

Grundläggande kommersiell service är av stor betydelse för platsers attraktivitet. Här kan lokalt förankrade idéer och initiativ bidra till förbättringar och servicemöjligheter i vårt område, exempelvis genom att låta byar utgöra testytor för nya lösningar.

Synliggörandet av landsbygder

Detta insatsområde inrymmer även projekt där landsbygdernas unika värden tas till vara och uppmärksammas på nya smarta sätt, och som synliggör det ömsesidiga beroende som finns mellan stad och land. Det kan handla om satsningar inom strategisk kommunikation, platsutveckling eller utvecklandet av ambassadörskap med målet att synliggöra det positiva och attraktiva att bo och verka i landsbygder.

Måluppfyllelse: insatsområde 1 har främst bäring på målområde 1: *Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer*

Fotograf: Philip Avesand

Insatsområde 2:**Hållbar och innovativ näringslivsutveckling**

- Bidra till att utveckla ekonomin på landsbygder
- Bidra till tillväxt och sysselsättning i landsbygdsområden
- Bidra till nya företag
- Bidra till nya tjänster
- Bidra till nya produkter

Lokalproducerade produkter och tjänster

Det finns stora möjligheter att bygga på den mänskliga innovativa kraft som finns i våra landsbygder för att gynna en hållbar utveckling. I vårt område är efterfrågan på lokalproducerade produkter och tjänster större än utbudet. Inom detta insatsområde välkomnas därför projekt som bidrar till att skapa fler närproducerade produkter och tjänster genom ökad förädling av resurser från lantbruk, jakt och fiske. Det finns även stor potential i att skapa berättelser om närproducerade produkter som lyfter lokalsamhället. Genom stärkta förädlingsnäringar och nya försäljningskanaler finns flera samhällsvinster att göra i form av minskad klimatbelastning, sårbarhet och minskade transporter.

Fotograf: Fredrik Larsson

Fler former av företagande

Inom detta insatsområde välkomnas projekt som gynnar utvecklingen av socialt entreprenörskap och kulturella och kreativa näringar i vårt område. Dessa former av företagande bidrar till innovation och utveckling med samhällsnytta och kultur i fokus. Här uppmuntras särskilt samverkan med offentliga och privata företagsfrämjande aktörer samt skapandet av nätverk, mötesplatser och kollektiva lösningar för utveckling och tillväxt.

Måluppfyllelse: insatsområde 2 har främst bäring på målområde 2: *Stärka och utveckla ett innovativt näringsliv*

Fotograf: Fredrik Larsson

Insatsområde 3:**Hållbart civilsamhälle och idéburen sektor**

- Bidra till nya mötesplatser
- Bidra till projekt som drivs av unga
- Bidra till utbildningstillfällen
- Bidra till nya samarbeten och nätverk

Mångfald och inkludering

Några av de styrkor som finns inom den ideella sektorn är gemenskap, ett genuint engagemang och en direkt påverkan i lokalsamhället. I våra landsbygder är befolkningen ofta homogen, vilket kan skapa trygghet för de som bor här, men som också kan göra det svårt för nya att ta plats. Genom inkludering och kritiskt normarbete kan engagemanget breddas och nya perspektiv tillföras, vilket bidrar till ett hållbarare engagemang över tid.

Det kan handla om att skapa och tillgängliggöra mötesplatser, integrationsprojekt av nyinflyttade, utbildningssatsningar eller nya långsiktiga samarbeten och nätverk. Inom detta insatsområde ser vi gärna projekt som aktivt drivs av, eller involverar ungdomar och/eller andra underrepresenterade grupper.

Fotograf: Fredrik Larsson

Samverkan med lärosäten

Den kunskap som finns vid universiteten och övriga lärosäten vad gäller civilsamhälle och lokal utveckling är viktigt att nyttja. Även grundskole- och gymnasieutbildningar för ungdomar och vuxna är viktiga kunskapsbärare i sammanhanget. Det kan handla om samverkan genom följeforskning, examensarbeten eller utbildningsinsatser, liksom forsknings- och utvecklingsprojekt som innebär ett aktivt deltagande från båda parter.

Utbildningar i projektarbete, projektledning, ledarskap för ideella föreningar, omvärldskunskap och liknande uppmuntras inom detta insatsområde.

Måluppfyllelse: insatsområde 3 har främst bäring på målområde 3: *Stärka och utveckla civilsamhället och idéburen sektor*

Insatsområde 4:**Nytänkande och hållbara landsbygder**

- Bidra till att organisationer genomför insatser för minskad klimatpåverkan
- Bidra till smart omställning av ekonomi på landsbygder
- Bidra till miljö/klimatrelaterade prestationer genom investeringar i landsbygdsområden
- Bidra till nya lösningar på miljö och klimatproblem

Hållbar omställning

Klimatförändringarna är ett av de största hoten framgent. I våra landsbygder finns många idébärare som kan bidra till en hållbar omställning, vilket detta insatsområde välkomnar. Det kan vara företag, föreningar och organisationer som vill bli mer socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbara genom nya transportsätt, energilösningar, tillverkningsmetoder, etc. Det kan också handla om beteendeförändringsprojekt, cirkulära lösningar eller delningstjänster för att spara på resurser.

Digitala möjligheter

Insatsområdet ska främja projekt som bidrar till uppkopplade landsbygder som nyttjar den digitala teknikens möjligheter på fler sätt. Det kan handla om coworking-lösningar, sociala innovationer i samverkan med universitet och andra kunskapsintensiva organ, att bryta digital isolering eller andra projekt som bidrar till hållbara livsmönster.

Fotograf: Fredrik Larsson

Här inryms även strategier för Smarta landsbygder där byar i samverkan utvecklar hållbara och kreativa lösningar på lokala utmaningar, oftast med innovation och digital teknik till hjälp. Smarta landsbygder utgår från ett tydligt underifrånperspektiv där boende på orten tar makten över sin bygds framtid. Här har universiteten en viktig främjande roll.

Måluppfyllelse: insatsområde 4 har främst bäring på målområde 4: *Stödja och främja en hållbar omställning och cirkularitet*

4.4 Indikatorer och målvärden

Valda indikatorer har särskild bäring på specifika mål, men kan och bör bidra till måluppfyllelse av fler än ett mål. Samtliga indikatorer ska hjälpa Idériket Umeåregionen 2030 i både styrning och urval av projekt under genomförandefasen. Ett genomgående tema för alla indikatorer är att bidra till hållbara lösningar på dagens problem och utmaningar, samt bidra till visionen om att landsbygderna även ska utgöra attraktiva livsmiljöer för kommande generationer. Hållbarheten har tre perspektiv: social, ekonomisk och ekologisk.

Idériket Umeåregionen 2030 använder följande indikatorer för att mäta framsteg mot våra mål:

Mål 1. Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer

Indikatorer:

- Nya besöksmål
- Restaurerade eller utvecklade besöksmål.
- Restaurerade natur och kulturmiljöer
- Nya fritids- och kulturaktiviteter
- Nya bostadslösningar
- Nya servicelösningar

Indikatorerna för mål 1 ska genom att stödja bevarandet av kultur- och naturmiljöer göra platserna mer attraktiva, stärka den lokala identiteten och därigenom bidra till att skapa en attraktiv livsmiljö för såväl boende som besökare. Detsamma gäller skapandet av fritids- och kulturaktiviteter som kan utgöra både besöksmål och bidra till gemenskap och ökad livskvalitet för boende. Nya bostadslösningar handlar om att fler ska få möjlighet att bosätta sig i våra landsbygder. Nya servicelösningar handlar om att förbättra serviceutbudet och därigenom bidra till en attraktivare livsmiljö för boende och verksamma.

Mål 2. Stärka och utveckla ett innovativt näringsliv

Indikatorer:

- Utveckla ekonomin på landsbygder
- Tillväxt och sysselsättning i landsbygdsområden
- Nya företag
- Nya tjänster
- Nya produkter

Indikatorerna i mål 2 är fokuserade på att utveckla näringslivet och bidra till ökade möjligheter att försörja sig i landsbygder. Näringslivet i bred mening är samhällets motor och avgörande för möjligheten att utveckla lokalsamhällen. Genom att via dessa indikatorer mäta effekten av leaderprojekten får vi en tydlig bild av hur framgångsrikt arbetet är och huruvida projekten bidrar till strategins mål om att stärka och utveckla ett innovativt näringsliv.

Mål 3. Stärka och utveckla civilsamhället och idéburen sektor

Indikatorer:

- Nya mötesplatser
- Projekt som drivs av unga
- Utbildningstillfällen
- Nya samarbeten och nätverk

Indikatorerna i mål 3 ska säkerställa att Idériket Umeåregionen 2030 bidrar till inkludering, kunskapslyft och kunskapsspridning inom ideell sektor. Aktiviteter och projekt som bidrar till att människor möts, delar erfarenhet och kompetens för att sedan nyttja detta för det gemensammas bästa.

Här har Idériket Umeåregionen 2030 en viktig roll att fungera som en brygga till den akademiska världen, så att kunskap och forskning kommer till nytta för civilsamhället. Det gäller både universitet och högskolor men också verksamhet inom övriga lärosäten som kursverksamhet, gymnasiestudier, vuxenutbildningar och yrkeshögskolor.

Dessa indikatorer ska göra det mätbart i vilken mån projekten bidrar till att stärka och utveckla civilsamhället och idéburen sektor, och därigenom bidra till ett hållbarare engagemang över tid.

Mål 4. Stödja och främja hållbar omställning och cirkularitet

Indikatorer:

- Organisationer som genomför insatser för minskad klimatpåverkan
- Smart omställning av ekonomi på landsbygden
- Miljö/klimatrelaterad prestation genom investeringar i landsbygdsområden
- Nya lösningar på miljö- och klimatproblem

För att landsbygderna som vi idag känner dom med ett stort antal positiva värden för livskvalitet, gemenskap, trygghet och levande natur ska finnas tillgängligt för kommande generationer, krävs kraftfulla insatser för att komma till rätta med pågående miljö- och klimatförändringar.

Idériket Umeåregionen 2030 vill vara en pådrivande kraft för att hitta nya lösningar på miljö- och klimatproblemen. De indikatorer som finns under mål 4 ska göra det mätbart i vilken mån leaderprojekten bidrar till nya lösningar och investeringar för en minskad klimatpåverkan. På så vis säkerställer vi att Idériket Umeåregionen blir en positiv kraft i den hållbara omställningen.

Fotograf: Philip Avesand

EU:s resultatindikatorer

Mål	Insats	Indikatorkod	Indikatornamn	Kortnamn	Definition	Målvärde
Stödja och främja hållbar utveckling och cirkularitet	Nytänkande och hållbara landsbygder	R 27	Miljö/klimatrelaterad prestation genom investering i landsbygdsområden	Miljö- och klimatprojekt	Antal projekt som bidrar till mål rörande miljöhållbarhet samt begränsning av och anpassning till klimatförändringar i landsbygdsområden	10
Stärka och utveckla ett innovativt näringsliv	Hållbar och innovativ näringslivsutveckling	R 37	Tillväxt och sysselsättning i landsbygdsområden	Ny sysselsättning	Sysselsättningen ska ha skapats som senast vid projektslut. En heltidstjänst motsvarar 1720 timmar per år och en halvtidstjänst motsvarar 860 timmar per år.	6
Stärka och utveckla ett innovativt näringsliv	Hållbar och innovativ näringslivsutveckling	R 39	Utveckla ekonomin på landsbygden	Landsbygdsföretag som får stöd	Antal företag på landsbygden som söker stöd för att utveckla sin verksamhet. Detta inkluderar alla landsbygdsföretag så länge inte utvecklingen de genomför i projektet eller investeringen rör primärproduktion. Däremot kan företag räknas med som förädlar råvaror.	20
Stödja och främja hållbar utveckling och cirkularitet	Nytänkande och hållbara landsbygder	R40	Smart omställning av ekonomin på landsbygden	Smarta landsbygdsstrategier	Antal framtagna strategier för smarta landsbygder	6

Mål	Insats	Indikatorkod	Indikatornamn	Kortnamn	Definition	Målvärde

Nationella indikatorer

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer	Hållbara och attraktiva livsmiljöer	N06	Nya fritids- och kulturverksamheter	Antalet fritids- och kulturverksamheter som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. Till exempel kan detta inkludera ungdomsverksamheter, teatergrupper, idrottsföreningar och språkcaféer. Endast antalet olika verksamheter ska räknas. Man ska inte räkna in antalet träffar som de haft eller antalet deltagare som medverkat.	30
Stärka och utveckla ett innovativt näringsliv	Hållbar och innovativ näringslivsutveckling	N01	Nya företag	Antal nya företag som skapats under projekttiden på grund av projektet. Med företag menar vi olika organisationsformer som till exempel enskild firma, AB och ekonomisk förening.	20
Stärka och utveckla ett	Hållbar och innovativ näringslivsutveckling	N04	Nya tjänster	Denna delas upp i 3 nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är tjänsten/erna nya på den svenska/lokala marknaden eller endast för den enskilda organisationen?	30

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
innovativt näringsliv				<p>En (fysisk) tjänst är något som man köper och konsumerar ihop istället för att ta med hem. Till exempel hårklippningar, guidade turer och upplevelser samt teaterföreläsningar.</p> <p>En digital tjänst är en tjänst som säljaren behöver göra om och anpassa vid varje försäljning. Till exempel sociala media tjänster, webbdesign eller liknande. Hit räknas även olika streamingtjänster då kunden inte äger materialet utan endast har tillfällig tillgång genom någon form av prenumeration på säljarens villkor.</p>	
Stärka och utveckla ett innovativt näringsliv	Hållbar och innovativ näringslivsutveckling	No3	Nya produkter	<p>Denna delas upp i 3 nivåer för att kunna ta hänsyn till innovationshöjd. D.v.s. är produkten/erna nya på den svenska marknaden, på den lokala marknaden (leaderområdet) eller endast för den enskilda organisationen?</p> <p>En fysisk produkt är en vara som man kan köpa och ta med hem, men konsumera senare. Till exempel olika matprodukter, souvenirer, kläder och möbler.</p> <p>En digital produkt är en vara som säljaren kan sälja (eller erbjuda gratis) upprepat antal</p>	30

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
				gångar utan att göra om varan på nytt. Till exempel nedladdningsbara filer som e-böcker och guider. Men det kan också inkludera olika mjukvaror och appar om kunden inte är beroende av prenumerationer för att kunna ta del av dem.	
Stärka och utveckla civilsamhället och idéburen sektor	Hållbart samhälle och idéburen sektor	N05	Nya mötesplatser	Antalet mötesplatser som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. En mötesplats kan vara fysisk i form av en ny eller återställd lokal där olika verksamheter kan äga rum. Till exempel hembygdsgårdar eller övriga samlingslokaler. En mötesplats kan också vara ett digitalt forum om det är begränsat till en tydligt avgränsad målgrupp och det finns sätt att interagera. Till exempel en facebook-grupp. Hemsidor eller bloggar räknas inte.	150
Stärka och utveckla civilsamhället och idéburen sektor	Hållbart samhälle och idéburen sektor	N07	Nya nätverk och samarbeten	Antalet nya och bestående nätverk eller samarbeten som skapats genom projektet och som bedöms kunna bestå efter projektslut. För att räknas som nytt ska nätverket eller samarbetet inte ha funnits innan projektets mobilisering och uppstart för det syfte som det nu har. Det behöver ingå minst två aktörer för att räknas som ett nytt nätverk eller	120

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
				samarbete. Endast antalet nätverk ska ingå, inte antalet aktörer i de nätverken.	

Lokala indikatorer

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer	Hållbara och attraktiva livsmiljöer	L55	Nya Bostadslösningar	Bostadslösningarna ska vara nya på så sätt att man testar eller introducerar nya metoder för att uppnå nya sätt att bygga eller förvalta bostäder som kan utveckla en bygd.	5
Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer	Hållbara och attraktiva livsmiljöer	L46	Restaurerade natur- och kulturmiljöer	Antal platser som genom projektet har återskapat och/eller bibehållit natur- och kulturvärden.	5
Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer	Hållbara och attraktiva livsmiljöer	L16	Nya servicelösningar	Servicelösningarna ska vara nya på så sätt att man testar eller introducerar nya metoder för att uppnå förbättrad lokal service som kan utveckla en bygd.	12

Mål	Insatsområde	Indikatorkod	Indikatornamn	Definition	Målvärde
Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer	Hållbara och attraktiva livsmiljöer	L50	Nya besöksmål	En fysisk plats som erbjuder en eller flera besöksanledningar och som tillkommit genom projektet.	30
Stärka och utveckla attraktiva platser, livsmiljöer och naturmiljöer	Hållbara och attraktiva livsmiljöer	Egen indikator	Restaurerade eller utvecklade besöksmål	En fysisk plats, ett besöksmål som varit underutnyttjat eller förfallit och som genom projektet utvecklats eller återskapats.	5
Stärka och utveckla civilsamhället och idéburen sekto	Hållbart samhälle och idéburen sektor	L12	Projekt som driva av unga	Detta innebär att projektledaren/ledarna är personer under 25 år.	30
Stärka och utveckla civilsamhället och idéburen sekto	Hållbart samhälle och idéburen sektor	L07	Utbildningstillfällen	Antal tillfällen som en utbildning hålls för deltagare. Det kan till exempel vara så att samma utbildning erbjuds vid flera tillfällen till olika grupper av personer, eller att samma grupp av deltagare ses vid flera tillfällen. I båda fallen är det en utbildning som innehåller flera utbildningstillfällen.	140

Mål	Insatsområde	Indikator kod	Indikator namn	Definition	Målvärde
Stödja och främja hållbar utveckling och cirkularitet	Nytänkande och hållbara landsbygder	L38	Nya lösningar på miljö- och klimatproblem	En lösning på miljö- och klimatproblem kan till exempel vara att mobilisera eller skapa metoder för energieffektivisering, vatten- och avloppshantering, avfallshantering eller andra produktionsprocesser.	6
Stödja och främja hållbar utveckling och cirkularitet	Nytänkande och hållbara landsbygder	L36	Organisationer som genomför insatser för minskad klimatpåverkan	Antal företag, föreningar eller andra organisationer som inom ramen för projektet genomför insatser för minskad klimatpåverkan. Dessa insatser ska på ett påtagligt sätt bidra till uppfyllandet av de horisontella målen hållbar utveckling och/eller klimat och miljö.	40

5 Genomförande

5.1 Kommunikation

Ett framgångsrikt leaderarbete ställer krav på en målinriktad och strategisk kommunikation och marknadsföring. Därför ska vi kommunicera på följande sätt:

- Informera om leader, EU:s roll för lokal utveckling och hur leadermetoden bidrar till landsbygdsutveckling i vårt område
- Ta fram en populärversion av vår lokala utvecklingsstrategi för att möjliggöra större förståelse för leaderområdets funktion och vad organisationer kan söka stöd för
- Arbeta fram en kommunikationsplan där syfte, mål, budskap, primära och sekundära målgrupper, kanaler och plattformar för extern kommunikation tydliggörs
- Arbeta fram en aktivitetsplan där kommunikationssatsningar och kampanjer planeras årsvis
- Genomföra regelbundna utbildningstillfällen inom projektskrivning för att sänka trösklar hos nya idébärare, exempelvis mindre föreningar inom ideell sektor
- Inspirera genom att lyfta goda exempel och informera om andra utvecklingsmöjligheter som finns i vårt område

Kommunikationen ska anpassas för att nå ut till många målgrupper. Det handlar om potentiella idébärare, projektägare, aktörer inom partnerskapet, övriga samarbetspartners samt myndigheter och organisationer med ansvar för landsbygdsutveckling.

Idériket Umeåregionen 2030:s webb kommer utgöra basen för den externa kommunikationen. Här kommer även projekt från tidigare programperioder att kommuniceras som inspiration. Webben kompletteras med närvaro i sociala medier, samt digitalt och tryckt informationsmaterial som allmänhet, media och styrelsen kan använda för spridning.

För den interna kommunikationen har styrelsen och verksamhetskontoret en särskilt betydande roll för att säkerställa en transparent och effektiv organisation och verksamhet. Styrelsens ledamöter ansvarar både för att föra in och ut information till den egna organisationen. På detta sätt skapas kontinuerlig förankring och förhoppningsvis synergieffekter som kan bidra till att leaderområdet utvecklas till en naturlig utvecklingsaktör.

Kommunikation utgör en hörnsten under hela programperioden. Uppstartsfasen kommer präglas av information om sökbara stöd, målen med leadermetoden och vårt arbete. Under genomförandefasen bygger vi vidare på det förtroende som etablerats under föregående programperioder, samverkar med våra målgrupper, inspirerar och sprider information om genomförda projekt och hur de bidragit till våra mål. Under utvärderingsfasen kommuniceras programperiodens resultat och långsiktiga effekter.

5.2 Urvalsprocess

Leaderföreningen har en öppen och icke-diskriminerande urvalsprocess för att prioritera projekt. Urvalsförfarandet är utformat för att möjliggöra urval av de projekt som kan bidra till att uppfylla målen för strategin. Leaderföreningen prioriterar projekten med hjälp av lokalt utformade urvalskriterier. Ingen enskild sektor; privat, ideell eller offentlig har mer än 49% av rösterna. Efter prioritering fastställer leaderföreningen stödbeloppet. Jordbruksverket gör slutkontroll av stödberättigande och fattar beslutet som skickas ut till sökande.

5.3 Samordning och samarbete med andra aktörer

Idériket Umeåregionen 2030 ska genom samverkan och mod skapa innovativa och hållbara lösningar för dagens och kommande generationers landsbygder. Vi ska främja lokalt engagemang samt möjliggöra utvecklingsinsatser som bidrar till vår vision och våra mål. Det innebär att även stötta och vägleda idébärare till andra möjligheter när idéer inte ryms inom ramen för vår lokala utvecklingsstrategi.

För att utvecklingsinsatserna ska få bästa möjliga resultat krävs god samverkan och dialog med de parter som arbetar med lokal utveckling i vårt område. Det handlar om samverkan med partnerskapets aktörer: regionala utvecklingsaktörer, kommunerna, universiteten samt organisationer med tydliga mandat att företräda ideell och privat sektor. Men samverkan inbegriper även andra innovations- och näringslivsfrämjande aktörer samt lokala föreningar och företagare.

En bärande tanke är att största och bästa effekt uppnås om vi kan komplettera och stärka varandras insatser. För att skapa synergieffekter är det viktigt att samverka med andra organisationer, myndigheter och program på strategisk nivå. Det handlar både om att bygga vidare på den samverkan och de nätverk som byggts upp under tidigare programperioder inom ideell, privat och offentlig sektor, men också att bredda deltagandet och inkludera fler perspektiv i arbetet.

Synergieffekter genom regionala och lokala planer

Vår lokala utvecklingsstrategi har samordnats gentemot strategier och planer på regional och lokal nivå samt de globala hållbarhetsmålen Agenda 2030. Det är viktigt för att skapa genomslagskraft och hållbara synergieffekter i vårt utvecklingsarbete.

Inom offentlig sektor ska leaderområdet verka för att utveckla samarbetet med Region Västerbotten och särskilt arbetet med den regionala utvecklingsstrategin, dess understrategier och handlingsplaner. Även Länsstyrelsen Västerbotten är en viktig regional utvecklingsaktör och här ser vi samverkan kring Landsbygdsprogrammet som särskilt viktigt för att resultatet av de samlade åtgärderna ska bli så effektiva som möjligt.

Kommunerna är viktiga utvecklingsaktörer på lokal nivå med en direkt närhet till det tänkta leaderområdet, varför en nära samverkan är av yttersta vikt. Umeåregionens landsbygdsutvecklingsstrategi har utgjort en viktig utgångspunkt för vår lokala utvecklingsstrategi. Med ett flertal gemensamma fokusområden ser vi att valda mål och insatsområden kommer ha en direkt stärkande effekt i kommunernas utvecklingsarbete. Även samverkan med Umeåregionens destinationsbolag VisitUmeå ses som viktigt då våra mål och insatsområden tydligt kopplas till besöksnäring.

Idériket Umeåregionen 2030 har en viktig roll att skapa nätverk och forum med offentlig sektor för informationsutbyte och samarbeten kring gemensamma frågor. Det kan handla om att stämma av kommunala strategier och planer mot riktningen i denna lokala utvecklingsstrategi. Utöver detta har offentlig sektor en viktig uppgift att i kommande LAG-styrelse föra in aktuella frågor och information om strategiska planer som leaderområdet bör känna till för att ytterligare kunna främja synergieffekter genom vår lokala utvecklingsstrategi. Detta gäller självfallet även styrelseledamöter som representerar ideell och privat sektor.

Ledamöterna i kommande LAG-styrelse ska genom sin organisation ha ett tydligt definierat mandat att representera ideell, privat eller offentlig sektor i arbetet med leader. Genom detta utgör ledamöterna aktiva länkar mellan sina organisationer och leaderorganisationen. Det skapar större förutsättningar för strategiska samarbeten, fler synergieffekter och en effektivare kommunikation i leaderområdet.

Andra leaderområden

Ett samarbete med övriga leaderområden i Sverige, i första hand Västerbotten och angränsande län, ser vi som en positiv utveckling. Samverkan kan vara ett sätt att stärka genomförandeorganisationen och göra den mindre sårbar. Vi ser möjlighet att samverka med upphandlingar och gemensamma köpta

tjänster, exempelvis revision, ekonomitjänst, administration, utvärdering, marknadsföring och kommunikation. För att säkerställa verksamheten över tid ser vi att ett samarbete gällande verksamhetskontorets olika uppgifter är tänkbart. Ett exempel kan vara att en verksamhetsledare i ett leaderområde kan stötta ett annat leaderområde om något oförutsett inträffar.

Genom programperioden kommer Idériket Umeåregionen 2030 samverka med föreningen LUS (Lokal utveckling Sverige) och därigenom ELARD (European LEADER Association for Rural Development) för att inhämta kunskap och utöka våra nätverk både nationellt och transnationellt.

Fotograf: Kristoffer Pettersson

5.4 Effekter

Med effekter menas i detta sammanhang vilka förändringar ett projekt kan leda till på längre sikt, till skillnad från resultat som uppstår direkt men som inte nödvändigtvis leder till något bestående.

Vi kommer arbeta på flera sätt för att stimulera och främja långsiktiga effekter på strukturell nivå. Erfarenheter från tidigare programperioder visar att verksamhetskontoret har en betydelsefull roll i att skapa goda förutsättningar för detta. Det handlar både om att säkerställa en bemanning som gör det möjligt att stötta projektägare genom projektets alla faser, och att utveckla en tydlig och regelbunden dialog med dessa.

För att främja effekter ska Idériket Umeåregionen 2030:

Innan projektstart

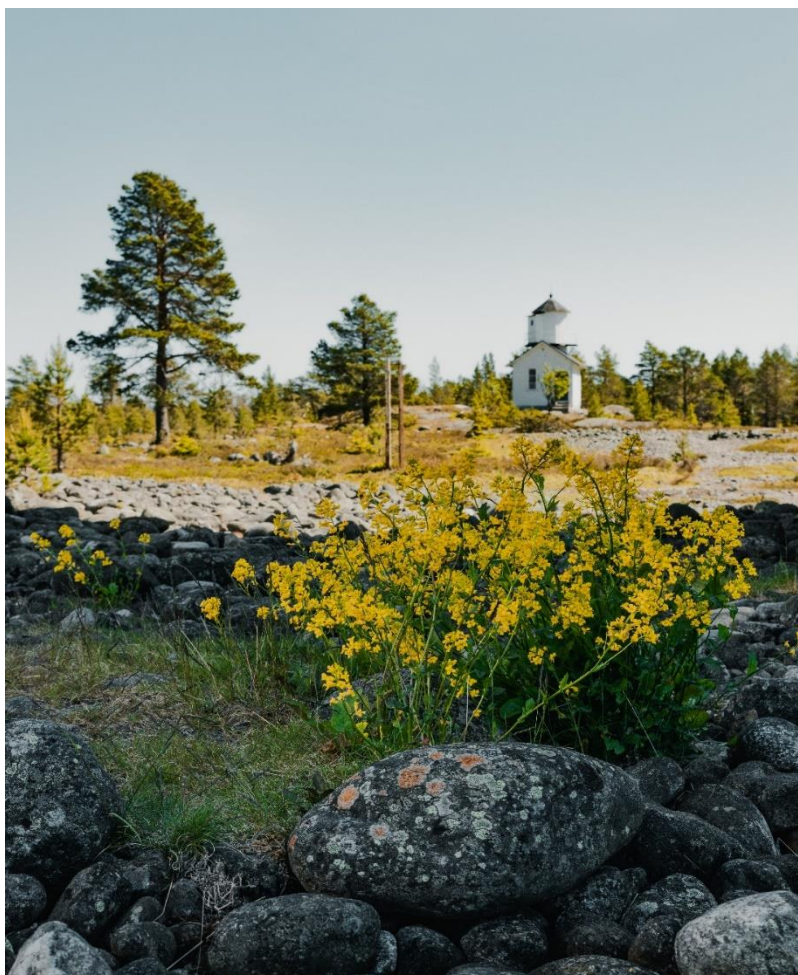
- Erbjud idébärare möjlighet att skicka en intresseanmälan innan den formella ansökan skickas in. Detta för att i ett tidigt skede koppla ihop sökanden med matchande erfarenheter, kunskap och samverkanspartners som kan bidra till projektidéer med större chans att uppnå strukturella effekter
- I ett tidigt skede diskutera med idébärare och projektsökande om vad det tänkta projektet ska leda till och hur det kan leva vidare efter projekttidens slut
- Motivera sökanden till samverkan med andra aktörer som kan stärka möjligheten till långsiktiga effekter
- Vid urval av projekt tar styrelsen ställning till vilka projekt som bidrar till strategins mål och vilka projekt som bedöms medföra störst möjlighet för långsiktiga effekter på strukturell nivå

Under projektgenomförandet

- Beviljade projekt uppmärksammas i Idériket Umeåregionen 2030:s kanaler och pressmeddelanden. Genom medial uppmärksamhet får fler upp ögonen för projektet och chanserna för ytterligare samarbeten och nyttiga kontakter stärks
- Stötta och vägleda projektledare och projektägare genom alla projektets faser för att säkerställa en tydlig interventionslogik, det vill säga hur projektets olika delar förhåller sig till varandra samt uppsatta mål och effekter
- Verksamhetskontoret genomför regelbundna uppföljningar med projektägare och minst två gånger per år förs ett djupare samtal där effekter och spridning av resultat diskuteras
- Verksamhetskontoret tar initiativ till lärande nätverk mellan projektägare för inspiration och motivation. Till dessa nätverk bjuds

även externa kunskapspartners in som kan bidra med råd och nätverk utifrån sin expertis samt låta sig inspireras av leaderprojekten

- Universitet och lärosäten involveras aktivt för ett ökat lärande inom och mellan leaderprojekt och andra aktörer. Detta bidrar till att främja långsiktiga effekter och innovation
- Samverka med närliggande leaderområden som bär på viktiga erfarenheter, kunskap och nätverk som kan komma till nytta för ett aktivt lärande i leaderprojekten
- I samband med slutredovisning av projekten bjuds projektägare in till styrelsen för att presentera om vad som händer efter projektets slut. Styrelsen får då möjlighet att ställa frågor om långsiktiga effekter
- Vid projektslut ska leaderområdet bidra till att kommunicera projektresultat, lärdomar och goda exempel

Fotograf: Philip Avesand

Att vår strategi främjar effekter på dessa sätt betyder dock inte att alla genomförda projekt kommer att uppnå effekter på strukturell nivå. Det beror bland annat på att vår strategi tar höjd för nya idéer och arbetssätt. Detta fångas även in genom vår vision där *mod* är ett centralt begrepp. Att trampa upp ny mark kräver mod: mod att våga testa och löpa linan ut. Därför har även våra mål- och insatsområden formulerats på ett sätt som ger mod och utrymme att våga.

5.5 Hur främjar strategin innovation?

Ett innovativt klimat präglas av mod och i vår vision är därför begreppet mod centralt.

Det finns mitt i skogen en oväntad glänta som bara kan hittas av den som vågat gå vilse.¹⁰

I alla våra insatsområden poängteras nya sätt att se och tillvarata de lokala möjligheterna och resurserna. Samarbeten uppmuntras med kunskapscentra och andra kunskapsintensiva organ för att ta del av ny forskning och kunskap.

Leadermetoden är i sig innovationsfrämjande. Samverkan mellan offentlig, privat och ideell sektor samt universiteten och högskolorna leder till nya mötesplatser och nya idéer. Det finns stora möjligheter att inom ramen för denna strategi testa innovativa lösningar på lokala testytor. Namnet "Idériket" ska också signalera att det är precis detta som leaderområdet vill uppnå.

Strategin har ett tydligt fokus på nyskapande, dels när det gäller grundläggande förutsättningar med fokus på social hållbarhet och mångfald, dels när det gäller marknadsförmåga genom satsningar på ett innovativt och hållbart näringsliv. Indikatorerna kommer att vara styrande för verksamheten, varför indikatorerna är valda för att stimulera innovativa lösningar.

Idériket Umeåregionen kommer att uppmärksamma och prioritera projekt som är tydligt innovativa. Det kan handla om projekt som hämtar inspiration från befintliga modeller och arbetsmetoder och använder dessa i nya sammanhang. Det kan handla om projekt som via samverkan skapar korsbefruktning mellan helt nya sektorer, och givetvis projekt som hittar helt nya, innovativa arbetssätt för att förverkliga sina projekt. Genom samverkan med universitet och högskolor är ambitionen att ny kunskap ska kunna omsättas i konkret handling för att utveckla våra landsbygder. Även satsningar på strategier för Smarta landsbygder är en strävan att främja innovationer i området.

---

¹⁰ Lätt redigerad rad av Tomas Tranströmer

Den regionala innovationsstrategin har ett fokus på att stärka företagsfrämjande system medan denna strategi framför allt fokuserar på de grundläggande principerna och förnyelseförmågan. Genom leadermetoden och hållbar samverkan över gränser bidrar strategin till innovation på flera plan.

5.6 Övergripande principer

Leaderområden finansieras via europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Vid genomförandet av EU:s gemensamma fonder ska tre övergripande principer genomsyra arbetet: *hållbar utveckling, likabehandling och ickediskriminering, jämställdhet mellan män och kvinnor*. De övergripande principerna sträcker sig därmed över alla nivåer av hållbarhet: social, ekologisk och ekonomisk. Detta utgör grunden för Idériket Umeåregionen 2030:s lokala utvecklingsstrategi. På samma sätt förhåller sig vår strategi till Agenda 2030 genom att mål och insatsområden är tydligt kopplade till flertalet av de 17 globala målen.

Genom vår lokala utvecklingsstrategi har vi valt att arbeta aktivt med de tre övergripande principerna på ett sätt som undviker exkludering och främjar inkludering och mångfald. Detta återspeglas i strategins framtagande där vi engagerat en bredd av människor, erbjudit olika sätt att delta och påverka samt aktivt sökt upp underrepresenterade målgrupper.

Det återspeglas även i strategins genomförande då hållbarhet är tongivande i både vision, mål och insatsområden och där det ställs tydliga krav på projektsökande att arbeta för de övergripande principernas efterlevnad. Även i utformningen av urvalskriterier kommer tydliga hållbarhetsvillkor att utarbetas, vilket blir vägledande i bedömningen om projektansökningar väntas bidra till de tre övergripande principernas uppfyllelse eller inte. På så sätt blir finansieringen ett viktigt verktyg för att motivera sökande att arbeta för ökad inkludering, innovation, mångfald och att verka inom våra planetära gränser. De planetära gränserna synliggör vad jorden tål, och passerar vi dessa riskerar vi att förlora naturens förmåga att försörja oss med mat, andra resurser och ekosystemtjänster. Därför har vi valt att sätta hållbar omställning som ett eget målområde med stort fokus på cirkularitet, som ett sätt att främja klimatanpassade lösningar som bidrar till minskad negativ påverkan av miljö och klimat i vårt område.

I uppföljningen av strategin kommer vi säkerställa att de tre övergripande principerna efterlevs genom att följa upp vilka som söker, beviljas, genomförs och gynnas av projekten. Uppföljningen sker även till stor del genom indikatorerna som beskrivs i avsnitt 4.4, som noggrant valts ut för att mäta måluppfyllelse och därigenom principerna om hållbar utveckling,

likabehandling och ickediskriminering samt jämställdhet mellan män och kvinnor. Indikatorerna hjälper oss helt enkelt att bedöma hur väl vår strategi bidrar till hållbara lösningar och att social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet står i centrum i vårt leaderområde. Även utformningen av styrelse och valberedning påverkar genomförande och uppföljning av de tre övergripande principerna, vilket beskrivs i avsnitt 6.2.

Jämställdhet och jämlikhet

För att aktivt arbeta med jämställdhet och jämlikhet krävs kunskap, reflektion och att projektbeslut baseras på kunskap och inte på upplevelser eller personliga åsikter. Vi ska inte göra saker så som vi alltid gjort utan att bredda perspektiven och ställa oss frågan varför vi alltid gjort så, vilka som inkluderats och exkluderats i det sättet att arbeta och om vi kan tänka på ett annat sätt för att skapa ökad inkludering och delaktighet. Därför ser vi väldigt positivt på projekt som tar till sig denna kunskap inom sina respektive områden.

Det finns en ojämlikhet mellan män och kvinnor som är hämmande för att fullt ut ta tillvara de möjligheter som finns för att leva ett fullödigt liv. Sveriges övergripande jämställdhetspolitiska mål är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv, något som kan brytas ned flera nivåer i arbetet med lokal utveckling. Idériket Umeåregionen 2030 vill genom leader bidra till social hållbarhet som minskar ojämställdhet mellan män och kvinnor och ojämlikhet mellan samhällsgrupper i vårt område. Medvetenheten om olika gruppers utsatthet är därför grundläggande kunskap i arbetet med lokal utveckling.

Det finns behov av att aktivt involvera såväl yngre som utrikesfödda i landsbygdsutveckling. För detta behövs extra satsningar och en medvetenhet om att markörer som kön, etnicitet, ålder, funktionshinder med mera, är bärande när det kommer till vilka förutsättningar personer har för att engagera sig och påverka platsen de bor och verkar i. Via vår ungdomsdialog vet vi exempelvis att ungdomar är motiverade att engagera sig i samhällsfrågor. Det är viktigt att vi möter upp behovet och viljan till samhällsengagemang och tillåter ungdomar att få utrymme på sina villkor.

Fotograf: Fredrik Larsson

6 Organisation

6.1 Partnerskapet och föreningen

Idériket Umeåregionen 2030 har ett stort partnerskap med företrädare från Umeåregionens kommuner, Umeåregionens destinationsbolag Visit Umeå, Länsstyrelsen Västerbotten, Region Västerbotten, företagarföreningar, näringslivsorganisationer, kommunövergripande ideella föreningar, riksförbund, universitet och studieförbund. Partnerskapet har varit delaktiga i att arbeta fram vision, mål- och insatsområden samt fungerat som remissinstanser i framtagandet för denna strategi.

Det breda partnerskapet speglar strategins bredd vad gäller mål- och insatsområden som tydligt berör och involverar aktörer från samtliga tre sektorer. Treparterskapet är kärnan i leadermetoden, vilket vi också ser som nyckeln för en långsiktigt hållbar utveckling. Genom ett brett partnerskap säkrar vi ett leaderområde fyllt av olika resurser, kunskaper, perspektiv, erfarenheter, nätverk och målgrupper. Den mångfalden skapar en stark grund för utveckling och även viktiga förutsättningar för att arbetet blir långsiktigt hållbart över tid. Det är av största vikt att vi även inkluderar den akademiska sektorn i vårt område för att både inhämta och lämna kunskap samt skapa samverkansytor där forskning och praktik kan mötas. Här kan Umeå universitets vetenskapsråd och Centrum för Regional Vetenskap (CERUM) nämnas som en viktig part.

Det breda engagemang som partnerskapet visat prov på under strategiframtagningen har också visat att många aktörer vill fortsätta vara aktiva i leaderarbetet framgent. Det kommer säkerställas på flera sätt, där ett sätt är att representera ideell, privat eller offentlig sektor i den förening som

kommer bildas under 2022 som bas för leaderområdet. Partnerskapets aktörer förväntas föra in och ut information mellan föreningen och sina respektive organisationer. Partnerskapet kommer även bidra med sin expertis i samband med urval och prioriteringar av ansökningar som ligger inom respektive partners kunskaps- och erfarenhetsområde.

Tidigare arbete med leader i Umeåregionen

Det finns en lång tradition av lokalt ledd utveckling genom leadermetoden inom vårt geografiska område. Under perioden 2006 till 2020 har Umeåregionen utgjort leaderområde (Stad och land – hand i hand, Stad och land, Leader Urnära samt Leader Fiskeområde Vindelälven). Detta har vi tagit fasta på i denna strategi genom att nyttja det breda nätverk, de kunskaper och erfarenheter som kommit av tidigare programperioder. Det har bland annat säkerställts genom sammansättningen av den samverkansgrupp som fungerat som styrgrupp för strategiskrivningen.

6.2 Föreningens styrelse

Föreningen Urnära är utgångspunkten för bildandet av föreningen Idériket Umeåregionen 2030. Föreningen byter namn och omarbetar de delar av stadgarna som kan komma att krävas. Samtliga samarbetspartners inbjuds till medlemskap, samt enskilda individer som engagerar sig för landsbygdsutveckling och ansluter sig till denna lokala utvecklingsstrategi. Medlemskapet i föreningen Urnära övergår automatiskt till medlemskap i föreningen Idériket Umeåregionen 2030.

Den kommande styrelsen består av 12 ledamöter och 6 ersättare. De 18 styrelseledamöterna utgörs av representanter från ideell, privat och offentlig sektor från de ingående kommunerna. Totalt handlar det om 6 ledamöter från varje sektor.

På första årsstämman väljs halva styrelsen med en mandattid på två år och hälften med en mandattid på ett år. Därefter är mandattiden två år. Detta garanterar kontinuitet avseende styrelsens sammansättning och kompetens.

Valberedningen

Valberedningen har ett viktigt uppdrag i att föreslå ledamöter till föreningens styrelse. Valberedningens kunskap om målen i strategin utgör grundförutsättningen för dess arbete, eftersom styrelsen ska tillsättas med de kompetenser och förmågor som krävs för att kunna realisera strategin.

Valberedningens arbete ska genomsyras av de horisontella principerna om jämställdhet, likabehandling, tillgänglighet, inkludering och icke-diskriminering. Det betyder att styrelsens sammansättning ska representera

en mångfald av perspektiv vad gäller kön, ålder, arbete, geografi, bakgrund etc. Styrelsen behöver också besitta kunskap om de övergripande principerna.

Även valberedningen ska vara jämställd och ha geografisk spridning och tillsättas med representation från samtliga sektorer. Utöver detta ska valberedningen bestå av personer som har ett stort lokalt nätverk.

Inför framtida valberedningsarbete är det viktigt att valberedningen har insyn och förståelse för verksamheten och föreningens utveckling. Därför kommer valberedningen bjudas in till styrelsens möten och ha tillgång till alla handlingar. På så sätt får valberedningen kännedom om det i styrelsen finns brist på viss kunskap eller om det är något perspektiv som är underrepresenterat eller saknas. Styrelsen ska bidra på de sätt som går för att skapa goda förutsättningar för ett strukturerat valberedningsarbete. Styrelsen ansvarar därmed för kontinuerlig information samt utbildning av valberedningen. Valberedningen följer verksamheten under året. Vid slutet av året görs en avstämning med kansliet angående deras delaktighet i verksamheten.

Verksamhetsår

Inför uppstart av leaderområdet kommer samtliga styrelseledamöter att utbildas i leadermetoden, den lokala utvecklingsstrategin samt de regelverk som i övrigt styr verksamheten.

Föreningen Idériket Umeåregionen 2030 håller vid sidan om årsstämman minst två föreningsmöten per år. Till dessa möten inbjuds de projekt som erhållit stöd från föreningen Idériket Umeåregionen 2030. Vid dessa möten ges information om organisationen och verksamheten och möjligheter för mötesdeltagarna att framföra synpunkter och frågor.

6.3 Drift – den operativa verksamheten

Verksamhetskontoret består av:

Verksamhetsledare	100%
Projektutvecklare	100%
Kommunikatör	25% - köpt tjänst
Ekonom	25% - köpt tjänst eller delad med andra leaderområden

Föreningens verksamhetskontor ska ha en bemanning som gör det möjligt att stötta de som söker finansiellt stöd under ansökningsförfarandet, efter beslut och under projektens gång. I vårt område har detta utgjort en kvalitetsstämpel under tidigare programperioder och genomförda utvärderingar visar att denna vägledning utgjort ett viktigt kriterium för lyckade projektgenomföranden. Det har också bidragit till starka nätverk och högt förtroende för kansliets

personal, för styrelsen och därmed till leadermetoden. En viktig erfarenhet från tidigare perioder är att arbetssättet stärker både individer och grupper, ger ökad självkänsla och självförtroende samt ökar kunskapen om och förtroendet för EU.

För att kunna behålla närhet till projektsökande och aktiva projekt, realisera samordning med andra aktörer samt bedriva aktiv omvärldsspaning krävs två tjänster på verksamhetskontoret. Rekryteringen av dessa tjänster ska se med beaktande av krav på formell kompetens för att hantera ekonomiska medel enligt gällande förordningar, förankring i Umeåregionen, erfarenheter av flernivåsamarbeten, kommunikativ förmåga, egna nätverk samt personlig lämplighet. Kansliets personal ska kontinuerligt erbjudas kompetensutveckling inom de områden som styrelsen finner nödvändiga.

Verksamhetskontorets personal har stort ansvar gällande kunskapsöverföring mellan kansli och styrelse. Även partnerskapet har en viktig uppgift att vidareförmedla kunskap inom sina respektive områden. Efter varje årsstämma ska utbildning för styrelseledamöter genomföras. Ett särskilt partnerskapsmöte ska också hållas varje år.

Handbok som stöd vid urval

Verksamhetskontorets personal ansvarar för att i samråd med styrelsen ta fram en handbok som riktar sig till potentiella projekt och stödmottagare. Handboken ska referera till de nationella och mellanstatliga lagar, regionala och lokala styrdokument och strategier som Idériket Umeåregionen 2030:s strategi ska förhålla sig till. Handboken ska fungera som stöd för urval och prioriteringar av ansökningar. Styrelsen ska även upprätta en delegationsordning som underlättar kansliets arbete.

Det är viktigt att Idériket Umeåregionen 2030 aktivt arbetar för att stärka och stimulera den ideella sektorns möjligheter att söka projektmedel. Framför allt i mindre föreningar och organisationer kan brist på resurser eller erfarenhet av projektansökningar upplevas som ett hinder för att söka medel.

Utbildningsinsatser och pedagogisk vägledning är därför viktigt. Det är också viktigt att verksamhetskontorets personal innehar den kompetens som krävs och får de resurser som behövs för att ta hand om och utveckla de projektidéer som stödsökande tar fram.

Verksamhetskontoret ska ha god kunskap om den regionala utvecklingsstrategin och Umeåregionens gemensamma landsbygdsstrategi. Genom ett brett partnerskap säkerställs samordning och informationsöverföring från övriga regionala och lokala aktörer av betydelse för Idériket Umeåregionen 2030:s verksamhet. Ett särskilt uppdrag är att

ansvara för omvärldsanalys där information kontinuerligt vidareförmedlas till styrelsen.

Erfarenhetsutbyte och samverkan ska ske med närliggande leaderområden. Det kan handla om gemensamma upphandlingar, samverkan kring tjänster och ömsesidiga utbyten av kunskap.

7 Uppföljning och utvärdering

Föreningen Idériket Umeåregionen 2030:s styrelse ansvarar för att kontinuerligt följa upp verksamheten. Verktyg för detta är omvärldsanalyser, kontakter med partnerskapet samt genom återkoppling till de tre sektorerna via representation i styrelsen. Pågående projektverksamhet följs upp av kansliets personal i samband med ansökan om utbetalning. Ansökan om utbetalning ska innehålla underlag för redovisning på indikatornivå.

I samband med styrelsemöten informerar verksamhetskontorets personal om aktuellt läge i pågående projekt och ger en överblick över hela verksamheten inom leaderområdet. Styrelsen ges då möjlighet att identifiera om justeringar behöver göras genom riktade insatser, kommunikationssatsningar eller andra åtgärder för att styra verksamheten enligt denna strategi.

När projekt avslutats ansvarar verksamhetskontoret för uppföljning av horisontella kriterier och indikatorer. Dessa sammanställs och ger en bild av hur väl projektverksamheten uppfyllt strategins mål.

Strategin i sin helhet följs upp årligen i samband med årsstämman. Det åligger styrelsen att vid genomgång av årets verksamhetsberättelse analysera resultat från projektverksamhet samt grad av måluppfyllelse avseende målen i strategin, indikatorer samt horisontella kriterier. Om styrelsen finner avvikelser ska dessa analyseras och eventuella åtgärdsplaner tas fram. Styrelsen har genom sitt arbetsgivaransvar också skyldighet att följa upp verksamhetskontorets verksamhet. Styrelsen har tillika fullt arbetsgivaransvar för de anställda i verksamhetskontoret.

Information som publiceras på hemsidan ska följas upp via statistik över unika och återkommande besökare. Samma typ av mätmetod tillämpas när sociala medier används för informationsspridning.

Föreningens medlemsmöten ska bland annat användas för erfarenhetsutbyte mellan de pågående projekten och medverka till skapandet av en läroprocess som inkluderar fler än det egna projektet. Partnerskapet ingår som medlemmar och medverkande vid dessa medlemsmöten.

Idériket Umeåregionen ska bidra med de data som Jordbruksverket behöver för att utvärdera den strategiska planen samt delta i de uppföljningsaktiviteter som Jordbruksverket planerat. Till dessa hör:

- Gemensam lärande och utvecklingsaktivitet under 2025: För att upptäcka utvecklingspotential och utbyta erfarenheter
- Insamling av erfarenheter inför nästkommande programperiod under 2027: För att både Jordbruksverket och leaderområden ska kunna reflektera och lära av den gångna programperioden
- Årlig resultatrapport: leaderområdet beskriver eventuella händelser i området som kan ha påverkat/kommer att påverka resultaten. Dessa samlas in i november respektive år för att Jordbruksverket ska ha bättre förståelse för faktorer som påverkar genomförandet i Leadersverige så att vi kan förklara avvikelser från de planerade resultaten till EU-kommissionen
- Digitala dialogmöten: Tre gånger per år. Dialog kring genomförandet, årsrapporteringar till EU och eventuell feedback och behov av åtgärder.

Jordbruksverkets aktiviteter kommer att bidra med ökad kunskap om genomförandet och dess funktionalitet. Idériket Umeåregionen 2030 kommer att delta i Landsbygdsnätverkets årliga leaderträffar för att öka lärandet och erfarenhetsutbytet inom leader nationellt.

9 Bilageförteckning

1. Geografisk avgränsning
2. SWOT-analys
3. Finansieringsplan – *arbetas fram under 2022*
4. Urvalskriterier – *arbetas fram under 2022*
5. Lista över aktörer i partnerskapet